

міжнародні економічні відносини»: / О.Г. Ларіна; ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2013. – 22 с.

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА

Диха М.В., д.е.н, доцент, професор кафедри економіки підприємства і підприємництва;

Щепінська К.М., студент факультету економіки і управління, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна

Характерними рисами господарської діяльності підприємств на сучасному етапі є її складність, багатогранність, динамізм, зростаючий рівень конкуренції, вплив непередбачуваних факторів глобалізації. Однією з найважливіших проблем при здійсненні господарської діяльності в умовах мінливого зовнішнього середовища є проблема управління витратами.

Рівень витрат багато в чому визначає розмір прибутку і рентабельність підприємства, ефективність його господарської діяльності. Зниження і оптимізація витрат є одним з основних напрямків удосконалювання економічної діяльності кожного підприємства.

У сучасних умовах господарювання особливої актуальності в управлінні витратами набуває вирішення таких завдань: врахування інтересів усіх учасників бізнесу, розширення горизонтів та глибини аналізу, можливість оцінювання та моделювання операційних ризиків тощо. Тому розробка ефективної системи управління витратами виробництва знижує можливість негативного впливу випадкових явищ на діяльність підприємства, дозволяє вчасно передбачити дію негативних впливів та розробити попереджуючі заходи по зниженню їх впливу на витрати виробництва.

Проблеми розробки інструментів управління витратами на підприємствах тривалий час досліджуються зарубіжними та вітчизняними вченими. Значну увагу проблемам управління витратами присвячено у наукових працях І. Білоусової і М. Чумаченка [1], Ф. Бутинця [2], М. Грещака і О. Коцюби [3], К. Друрі [4]. Проблеми виміру та оцінки витрат, результатів праці розглянуто в колективній праці за редакцією В. Нижника і М. Ніколайчука [6]; у роботі П. Фрідмана [8] запропоновано шляхи контролю витрат і фінансових результатів у процесі аналізу якості продукції.

Практика господарювання на вітчизняних підприємствах свідчить, що витрати сьогодні є суто об'єктом обліку, тоді як ринкові умови господарювання вимагають обов'язкового розгляду їх як об'єкта управління. Оптимізація рівня виробничих витрат повинна розглядатися як основа їх успішного функціонування, яка буде здатна

забезпечити рентабельність та прибутковість виробництва, а також високу конкурентоспроможність продукції, що виробляється.

Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування усіх видів витрат при постійному контролі їх рівня та стимулювання їх зниження [3]. Ефективність прийняття управлінських рішень, пов'язаних з управлінням витратами підприємства залежить від вибору методів управління та від їхнього оптимального використання.

Практичне застосування існуючих методів управління витратами, таких як: «standard costing», «direct costing», «target costing», «kaizen costing» – дає змогу точніше визначити й оцінювати витрати і фінансові результати під час здійснення господарських операцій на підприємстві. В той же час кожен метод має свої переваги і недоліки, на які обов'язково треба звертати увагу в процесі прийняття рішення щодо їх впровадження на підприємствах.

В Україні переважно застосовується нормативний метод як наступник системи «standard costing» для обчислення собівартості продукції, контролю за виробництвом й управління ним. М. Чумаченко систему «standard costing» визначив як «розробку норм, стандартів, складання стандартної калькуляції й облік фактичних витрат з виділенням відхилень від стандартів» [1]. За цієї системи керівництво підприємства отримує інформацію про величину відхилень від нормативів і про причини їх виникнення, яка використовується для оперативного прийняття управлінських рішень щодо усунення відхилень. Але дослідження показали, що система має і недоліки. Важко скласти стандарти згідно з технологічною карткою виробництва. Зміна цін ускладнює обчислення незавершеного виробництва і вартості залишків готових виробів на складі. У разі виконання підприємством різних за характером і типом замовлень за порівняно короткий час обчислювати стандарт на кожне замовлення незручно.

Тому, для ефективної та високорентабельної діяльності підприємства на даний час та у перспективі необхідно також застосовувати сучасні та новітні методи управління витратами. Тобто крім традиційних – спробувати застосовувати «target costing», LCC-аналіз, методи EVA, ABC-метод.

Згідно з ABC-методом або обліком витрат на основі видів діяльності підприємства остання розглядається як процеси або робочі операції. Даний метод надає можливість підвищити обґрунтованість віднесення накладних витрат на конкретний продукт; точніше калькулювати собівартість, забезпечити взаємозв'язок отриманої інформації з процесом формування витрат.

Ще одним новітнім методом управління витратами є «kaizen costing». Він застосовується для досягнення цільової собівартості і полягає у постійному вдосконаленні якості процесів на підприємстві за участю всіх його працівників, що дає можливість зменшити непродуктивні витрати. Перевагою «kaizen costing» є те, що він забезпечує постійне зменшення витрат і утримання їх на заданому рівні, а основним недоліком є необхідність мотивації працівників і корпоративної культури [5].

Досить новим методом є розрахунок витрат за етапами життєвого циклу продукції – LCC-аналіз. Перевагами даного методу є отримання в довгостроковому періоді оцінки здійснених витрат і їх покриття відповідними доходами; забезпечення точного прогнозу всіх витрат і співвідношення отриманого доходу та витрат щодо виробництва виробу в цілому; забезпечення стратегічного бачення структури витрат і зіставлення її зі структурою доходів. Недоліками є відсутність періодизації фінансових результатів; невизначеність в обліку накладних витрат; імовірні витрати на отримання додаткової інформації [2].

Найновішим методом, який нещодавно почали практично використовувати в управлінні витратами є EVA – метод економічної доданої вартості. Даний метод дає можливість прив'язати створення вартості до певних груп робітників або підрозділів і отримувати критерій для диференційованої винагороди за виконану роботу на підприємстві.

Важливою складовою системи управління витратами є розробка заходів щодо зниження витрат виробництва. Для вирішення проблеми зниження витрат на виробництво й реалізацію продукції на підприємстві повинна бути розроблена загальна програма, що повинна щорічно коригуватися з урахуванням обставин, що змінилися.

Одним з важливих моментів є зниження матеріальних витрат. Як показують економічні розрахунки, зниження витрат матеріальних ресурсів на 1% забезпечують економію в 2,4 рази більшу, ніж зменшення фонду заробітної плати, і майже в 4 рази більшу, ніж зниження на 1% капітальних вкладень у національну економіку. Висока питома вага матеріальних витрат у собівартості промислової продукції робить цей показник вирішальним фактором зниження собівартості продукції, тому що його частка становить понад 70%, а в галузях легкої й харчової промисловості – понад 80% [7].

Рациональне використання сировини і основних матеріалів забезпечується: впровадженням нової техніки, безвідходної технології (що дозволяють більш економічно витрачати сировину і матеріали, паливо й енергію), удосконаленням нормативної бази підприємства, впровадженням і використанням більш прогресивних матеріалів, використанням відходів виробництва, поліпшенням якості продукції та ін.

Зниження витрат на підприємстві забезпечується також заходами, пов'язаними з поліпшенням використання робочої сили. Необхідно визначати і підтримувати оптимальну чисельність персоналу, забезпечити випередження продуктивності праці в порівнянні із заробітною платою, застосовувати прогресивні системи і форми оплати праці, удосконалювати нормативну базу, механізувати і автоматизувати виробничі процеси, забезпечувати мотивацію високопродуктивної праці та ін.

Зменшення розміру амортизаційних відрахувань також забезпечить зменшення витрат на підприємстві. Необхідно звільнити підприємство від зайвих машин й устаткування, здати майно, що не використовується у виробничому процесі, в оренду, покращити якість обслуговування й ремонту основних засобів, забезпечити завантаження машин і устаткування, підвищити кваліфікацію персоналу, що

обслуговує машини і устаткування, застосувати метод прискореної амортизації, впровадити більш прогресивні машини й устаткування.

Удосконалення системи управління витратами націлене на постійний пошук і виявлення резервів економії ресурсів, нормування, планування, облік та аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Комплексний підхід до управління витратами підприємства дозволить підвищити ефективність його господарської діяльності в цілому.

Список літератури:

1. Білоусова І.А. Проблеми обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції в промисловості / І.А. Білоусова, М.Г. Чумаченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012 р. – № 2. – С. 3 – 10.

2. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Житомир: ПП «Рута», 2009 – 480 с.

3. Грещак М.Г. Управління витратами: [Навч. метод. посібник для самост. вивч. дисц.] / М.Г. Грещак, О.С. Коцюба. – К.: КНЕУ, 2012 – 131 с.

4. Друри К. Управленческий и производственный учет. Вводный курс: Заруб. учеб. / К. Друри. – 5-е издание., переработанное и дополненное – Москва: «Юнити – Дана», 2012. – С. 735

5. Каленіна Н.В. Методи управління витратами, їх переваги та недоліки / Н.В. Каленіна // Держава та регіони. – № 5. – 2011. – С. 32–35.

6. Нижник В.М. Управління підприємством: організаційно-економічний аспект: монографія / ред.: В.М. Нижник, М.В. Ніколайчук. – Хмельницький: ХНУ, 2010. – 389 с.

7. Статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

8. Фридман П. Аудит: контроль затрат и финансовых результатов при анализе качества продукции [Текст] / П. Фридман. – М.: Аудит: ЮНИТИ, 1994. – 285 с.

ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ: ФАКТОРЫ РЕГИОНАЛЬНОЙ ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ

*Комир Л.И., к.э.н., доцент, заведующая кафедрой экономической теории и права,
Харьковский гуманитарный университет «Народная украинская академия»,
г. Харьков, Украина*

Современный человеческий капитал как часть интеллектуального капитала, представляет собой сложное понятие, отражающее эволюцию своего развития. Основатели теории человеческого капитала, Г. Беккер и Т. Шульц, связывали данное